

persecutores piorum, utique et homicidas, et adulteros, et quoscumque maleficos, quos contra leges publicas fecisse cognoscerent, puniebant; quomodo intelligendum est quod ait Dominus: « Si de mundo essetis, mundus » quod suum erat diligeret¹. » Neque enim quos punit diligit mundus, a quo videmus supradicta scelerum genera plerumque puniri: nisi quia mundus est in eis a quibus talia scelera puniuntur, et mundus est in eis a quibus talia scelera diliguntur. Mundus itaque ille qui intelligitur in malis atque impiis, et odit quod suum est, ex ea parte hominum qua sceleratis nocet; et diligit quod suum est, ex ea parte hominum qua eisdem ipsis consceleratis favet. Ergo « Hæc omnia facient vobis propter nomen meum, » vel ita dictum est, propter quod vos patimini; vel ita, propter quod et ipsi faciunt: quia et hoc in vobis dum persequuntur, oderunt. Et addidit, « Quia nesciunt eum qui misit me. » Hoc secundum eam scientiam dictum intelligendum est, de qua et alibi scriptum est: « Scire autem te, sensus est consummatus². » Hac quippe scientia qui sciunt Patrem a quo missus est Christus, nullo modo persequuntur eos quos colligit Christus: quia et ipsi cum eis colliguntur a Christo.

¹ Joan. xv, 19. — ² Sap. vi, 16.

TRACTATUS LXXXIX.

De eo quo dicit Dominus, *Si non venissem, et locutus eis fuisset*: usque ad id, *Qui me odit, et Patrem meum odit.*

I. SUPERIUS dixerat Dominus ad Discipulos suos: « Si » me persecuti sunt, et vos persequentur; si sermonem » meum servaverunt, et vestrum servabunt: sed hæc » omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me¹. » De quibus autem hoc dixerit si quæramus, invenimus eum ad hæc verba venisse ab eo quod dixerat: « Si mundus vos odit, scitote quia » me priorem vobis odio habuit²: » nunc vero quod addidit, « Si non venissem, et locutus eis fuisset, peccatum » non haberent³. » Judæos ostendit expressius. De his ergo et illa dicebat; nam hoc indicat verborum ipsa contextio. De his enim dicit: « Si non venissem, et locutus » eis fuisset, peccatum non haberent, » de quibus dicebat: « Si me persecuti sunt, et vos persequentur; si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt: sed » hæc omnia faciunt vobis propter nomen meum, quia » nesciunt eum qui misit me: » his enim verbis et ista subjungit, « Si non venissem, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent. » Judæi ergo persecuti sunt Christum, quod evidentissime indicat Evangelium: Judæis locutus est Christus, non aliis gentibus: in eis ergo voluit intelligi mundum, qui odit Christum et Discipulos

¹ Joan. xv, 20, etc. — ² Ibid. 18. — ³ Ibid. 22.

ejus : imo vero non in eis solis, sed hos quoque ad eundem mundum pertinere monstravit. Quid est ergo, « Si non » venissem, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent? » Numquid sine peccato erant Judæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? Quis hoc vel stultissimus dixerit? Sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quasi sub generali nomine vult intelligi. Hoc est enim peccatum quo tenentur cuncta peccata, quod unusquisque si non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata : hoc est autem, quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit ut credatur in eum. Hoc peccatum, si non venisset, non utique haberent. Adventus quippe ejus quantum credentibus salutaris, tantum non credentibus exitiabilis factus est : tanquam et ipse caput et princeps Apostolorum, quod de se ipsi dixerunt, extiterit quibusdam quidem odor vitæ in vitam, quibusdam vero odor mortis in mortem¹.

II. Sed quod adjunxit, atque ait : « Nunc autem excusationem non habent de peccato suo, potest movere quærentes, utrum hi ad quos non venit Christus, nec locutus est eis, habeant excusationem de peccato suo. Si enim non habent, cur hic dictum est, propterea istos non habere, quia venit et locutus est eis? Si autem habent, utrum ad hoc habeant ut a pœnis alienentur, an ut mitius puniantur? Ad hæc inquisita pro meo captu, Domino donante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, et quibus non est locutus. Sed non in eo sunt numero hi ad quos in Discipulis venit, et quibus per Discipulos est locutus, quod et nunc facit : nam per Ecclesiam suam venit ad gentes, et per Ecclesiam loquitur gentibus. Ad hoc enim pertinet

¹ 2 Cor. II, 16.

quod ait : « Qui vos recipit, me recipit : » et, « Qui vos » spernit, me spernit¹. » An vultis, inquit apostolus Paulus, experimentum accipere ejus qui in me loquitur Christus²?

III. Restat inquirere, utrum hi qui prius quam Christus in Ecclesia veniret ad gentes, et prius quam Evangelium ejus audirent, vitæ hujus fine præventi sunt seu præveniuntur, possint habere hanc excusationem? Possunt plane, sed non ideo possunt effugere damnationem. « Qui » cumque enim sine Lege peccaverunt, sine Lege et pe- » ribunt : et quicumque in Lege peccaverunt, per Legem » judicabuntur³. » Quæ quidem Apostoli verba, quoniam id quod ait, peribunt, terribilius sonat quam quod ait, judicabuntur, non solum nihil adjuvare hanc excusationem videntur ostendere, verum etiam plus gravare. Qui enim se quia non audierunt, excusabant, sine Lege peribunt.

IV. Sed utrum hi qui cum audirent, contempserunt, vel etiam restiterunt, nec tantum contradicendo, sed et eos a quibus audierunt odiis persequendo, in eis deputandi sunt de quibus aliquid levius videtur sonuisse quod dictum est, per Legem judicabuntur, merito quæritur. Sed si aliud est perire sine Lege, aliud judicari per Legem, et illud est gravius, hoc autem levius : procul dubio non sunt isti in hac pœna levioere ponendi, quia neque in Lege peccaverunt, sed omnino Legem Christi accipere noluerunt, et eam quantum ad ipsos attinet, omnino nullam esse voluerunt. Illi autem peccant in Lege qui sunt in Lege, id est, qui eam suscipiunt, eamque sanctam, et mandatum sanctum et justum et bonum fatentur; sed infirmitate non implent, quod ab ea rectissime præcipi

¹ Matth. x, 40, et Luc. x, 16. — ² 2 Cor. XIII, 3. — ³ Rom. II, 12.

dubitare non possunt¹. Hi sunt qui aliquo modo forsitan possunt ab eorum, qui sine Lege sunt, perditione discerni : si tamen quod Apostolus ait, per Legem judicabuntur, sic accipiendum est tanquam dixerit, non peribunt; quod mirum si ita est. Neque enim de infidelibus et fidelibus erat sermo ut hoc diceret, sed de gentibus et Judæis : qui certe utrique nisi in eo Salvatore salventur, qui venit quæ- rere quod perierat, ad perditionem sine dubio pertinebunt². Quamvis dici possit, alios gravius, alios levius perituros, id est, alios graviores, alios leviores pœnas in sua perditione passuros. Ille enim perire Deo dicitur, quisquis ab illa beatitudine quam dat sanctis suis, per supplicium separatur : tanta est autem suppliciorum, quanta est diversitas peccatorum ; quæ quomodo se habeat, altius judicat sapientia divina, quam conjectura scrutatur aut effatur humana. Isti certe ad quos venit, et quibus locutus est Christus, non habent de magno infidelitatis peccato illam excusationem, qua possint dicere, Non vidimus, non audivimus : sive non acceptaretur ista excusatio ab illo cujus inscrutabilia sunt judicia, sive acceptaretur, et si non ut ab omni damnatione liberarentur, certe ut aliquanto lenius damnarentur.

V. « Qui me odit, inquit, et Patrem meum odit³. » Hic nobis fortasse dicatur : « Quis potest odisse quem » nescit⁴? » Et utique antequam diceret, « Si non venissem et locutus eis fuisset, peccatum non haberent : » dixerat Discipulis suis : « Hæc facient vobis, quia nesciunt » eum qui misit me⁵. » Quomodo ergo nesciunt et oderunt? Si enim non quod est ipse, sed nescio quid aliud de illo opinantur : non utique ipsum, sed illud inveniuntur

¹ Rom. vii, 12. — ² Luc. xix, 10. — ³ Joan. xv, 23. — ⁴ Ibid. 22. — ⁵ Ibid. 21.

tur odisse quod fingunt, aut errando potius suspicantur. Et tamen nisi possent homines odisse quod nesciunt, non veritas utrumque dixisset, quia ejus Patrem et nesciunt et oderunt. Sed quomodo id fieri possit, si adjuvante Domino per nos demonstrari potest, quia hæc disputatio est jam claudenda, nunc non potest.

TRACTATUS XC.

In illud, *Qui me odit, et Patrem meum odit.*

I. Audistis Dominum dicentem, « Qui me odit, et Patrem meum odit¹, » qui superius dixerat : « Hæc facient vobis, quia nesciunt eum qui misit me². » Non itaque dissimulanda nascitur quæstio, quomodo possint odisse quem nesciunt. Si enim Deum non quod est ipse, sed nescio quid aliud eum suspicantur aut credunt, et hoc oderunt, utique non ipsum oderunt, sed quod sua mendaci suspitione vel vana credulitate concipiunt : si autem quod est, hoc de illo sentiunt, quomodo eum nescire dicuntur? Et de hominibus quidem fieri potest, ut eos sæpe quos nunquam vidimus, diligamus : ac per hoc nec illud a contrario impossibile est, ut eos quos nunquam vidimus, oderimus. Fama quippe de aliquo sermoinante seu bene seu male, fit non immerito ut amemus vel oderimus ignotum. Sed si fama sit verax, quomodo est de quo vera didicimus, dicendus ignotus? An quia ejus faciem non vidimus? Quam cum et ipse non videat, nulli tamen potest notior esse quam sibi. Non igitur in

¹ Joan. xv, 23, — ² Ibid. 21.

ejus facie corporali nobis intimatur cujusque notitia. Sed tunc nobis ad cognitionem patet, quando ejus mores et vita non latet. Alioquin nec se ipsum nosse quisquam potest, qui videre faciem suam non potest. Sed utique tanto certius quam notus est aliis ipse se novit, quanto certius interiore conspectu potest videre quod sapit, videre quod cupit, videre quod vivit : quæ cum aperiuntur et nobis, tunc vere fit cognitus nobis. Hæc itaque quoniam plerumque ad nos de absentibus vel etiam mortuis, sive fama, sive litteris perferuntur; hinc fit ut sæpe quos nunquam facie corporis vidimus, (non tamen quos omnino nescimus,) vel oderimus homines, vel amemus.

II. Sed plerumque in eis nostra credulitas fallitur : quia nonnunquam et historia, et multo magis fama mentitur. Pertinet autem ad nos ne perniciose opinione fallamur, ut quia non possumus hominum indagare conscientiam, de ipsis rebus habeamus veram certamque sententiam. Hoc est, ut si ille vel ille homo utrum sit impudicus pudicusve nescimus, oderimus tamen impudicitiam, et pudicitiam diligamus : et si illum vel illum injustum esse justumve nescimus, amemus tamen justitiam, et injustitiam detestemur; non quas nobis ipsi errando confingimus, sed quas fideliter, hanc appetendam, illamque vitandam in Dei veritate conspiciamus, ut cum de ipsis rebus quod appetendum est appetimus, quod devitandum est devitamus, ignoscatur nobis quod de occultis hominum aliquando, imo assidue non vera sentimus¹. Hoc enim ad humanam tentationem pertinere arbitror, sine qua duci ista non potest vita, ita ut Apostolus diceret, Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Quid enim tam humanum quam non posse inspicere cor humanum; et ideo non ejus latebras perscrutari, sed plerumque aliud

¹ 1 Cor. x, 13.

quam id quod ibi agitur suspicari! Quanquam et in his rerum tenebris humanarum, hoc est, cogitationum alienarum, etsi suspiciones intelligere non possumus, quia homines sumus; judicia tamen, id est, definitas firmasque sententias continere debemus, nec ante tempus quidquam judicare, donec veniat Dominus, et illuminet abscondita tenebrarum, et manifestet cogitationes cordis; et tunc laus erit unicuique a Deo¹. Quando ergo non erratur in rebus, ut recta sit improbatio vitiorum virtutumque probatio; profecto si erratur in hominibus, venialis est humana tentatio.

III. Per has autem humanorum cordium tenebras, res multum miranda et multum dolenda contingit, ut eum nonnunquam quem injustum putamus; et tamen justus est et justitiam in eo nescientes diligimus, devitemus, aversemur, a nostro prohibeamus accessu, communem cum illo vitam victumque habere nolimus; eumque etiam, si disciplinæ imponendæ necessitas cogit, sive ne aliis noceat, sive ut fiat ipse correctior, asperitate salubri persequamur; et hominem bonum tanquam malum affligamus, quem nescientes amamus. Hoc fit, si quis, verbi gratia, cum sit pudicus, a nobis creditur impudicus. Sine dubio enim si pudicum diligo, hoc est ipse quod diligo : ergo etiam ipsum diligo, et nescio. Et si impudicum odi, non ergo ipsum odi, quia non est quod odi : et tamen dilecto meo, cum quo semper in charitate pudicitia habitat anima mea, facio ignarus injuriam, non errans in discretionem virtutum atque vitiorum, sed in cordium tenebris humanorum. Proinde sicut fieri potest ut homo bonus hominem bonum oderit nesciens, vel potius diligit nesciens : (ipsum enim diligit cum bonum diligit, quia id quod est ille, hoc iste diligit;) oderit autem nesciens

¹ 1 Cor. iv, 5.

non ipsum, sed quod putat esse ipsum : ita fieri potest ut etiam homo injustus hominem oderit justum, et dum aestimat se sui similem injustum diligere, nesciens diligit justum; et tamen dum eum credit injustum, diligit non ipsum, sed quod putat esse ipsum. Quemadmodum autem hominem, sic et Deum. Denique si interrogarentur Judæi, utrum diligerent Deum; quid se aliud quam diligere responderent, nec ex animo mentientes, sed errando potius opinantes? Quomodo enim diligerent Patrem veritatis, qui haberent odio veritatem. Nolunt enim sua facta damnari, et hoc habet veritas ut talia facta damnentur: tantum igitur oderunt veritatem, quantum oderunt suas poenas, quas talibus irrogat veritas. Nesciunt autem illam esse veritatem, quæ tales quales ipsi sunt damnat: oderunt ergo quam nesciunt; et cum illam oderunt, profecto et eum de quo nata est nisi odisse non possunt. Ac per hoc quia veritatem qua judicante damnantur, de Patre Deo natam nesciunt; utique etiam ipsum et nesciunt, et oderunt. O miseros homines, qui cum esse volunt mali, nolunt esse veritatem qua damnantur mali. Nolunt enim eam esse quod est, cum se ipsos debeant nolle esse quod sunt; ut ipsa manente mutantur, ne ipsa judicante damnentur.

TRACTATUS XCI.

In hæc verba, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, etc.*

I. DIXERAT Dominus¹: « Qui me odit, et Patrem meum » odit². » Utique enim qui odit veritatem, necesse est oderit et a quo veritas nata est: unde jam quantum datum est, locuti sumus. Deinde addidit unde nobis nunc loquendum est, « Si opera non fecissem in eis, quæ nemo » alius fecit, peccatum non haberent³. » Peccatum illud scilicet magnum, de quo et superius ait: « Si non venissem, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent⁴. » Hoc est peccatum quo in eum loquentem et operantem non crediderunt. Neque enim nullum habebant peccatum, antequam loqueretur eis, et operaretur in eis; sed hoc peccatum quo in eum non crediderunt, ideo sic commemoratur, quia ipso peccato tenentur et cætera. Hoc enim si non haberent, et in eum crederent, dimitterentur et cætera.

II. Sed quid est hoc quod cum dixisset, « Si opera non » fecissem in eis, » mox addidit, « quæ nemo alius » fecit? » Nulla quippe in operibus Christi videntur esse majora quam suscitatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit enim Elias, fecit Elisæus et cum in hac carne viveret, et cum in suo monumento sepultus jaceret⁵. Nam quidam portantes mortuum, cum

¹ Vide D. Guillon, tom. XXI, pag. 384. — ² Joan. xv, 23. — ³ Ibid. 24. — ⁴ Ibid. 22. — ⁵ 3 Reg. xvii, 21; 4 Reg. iv, 35, et xxxv, 21.

irruentibus hostibus eo refugissent, eumque ibi posuissent, continuo resurrexit. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit : quod quinque millia hominum de quinque, et quatuor millia de septem panibus pavit; quod super aquas ambulavit, et Petro ut hoc faceret præstitit, quod aquam mutavit in vinum, quod aperuit oculos cæci nati et alia multa quæ commemorare longum est¹. Sed respondetur nobis, et alios fecisse quæ ipse non fecit, et quæ nemo alius fecit. Quis enim nisi Moyses Ægyptios plagis tot tantisque percussit, diviso mari populum duxit, manna de cælo esurientibus impetravit, aquam de petra sitientibus fudit²? Quis nisi Jesus Nave populo transituro Jordanis fluente divisit, et currentem solem emissa ad Deum oratione frenavit et fixit³? Quis præter Samson propter suam sitim maxilla mortui asini exundante satiatum est⁴? Quis præter Eliam curru igneo in alta subvectus est⁵? Quis præter Elisæum, quod paulo ante commemoravi, sepulto suo cadavere, cadaver alterius reddidit vitæ⁶? Quis præter Danielem inter ora inclusorum secum leonum esurientium vixit innocuus? Quis præter tres viros, Ananiam, Azariam, Misaëlem, in flammis ardentibus et non urentibus deambulavit illæsus⁷?

III. Prætereo cætera, quoniam hæc satis esse arbitror, quibus demonstratur et aliquos sanctos quædam opera miranda fecisse, quæ nemo alius fecit. Sed qui tam multa vitia et malas valetudines vexationesque mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Ut enim taceantur quos jubendo, sicut occurrebant, salvos singulos fecit : Marcus evangelista quodam loco ait :

¹ Matth. xiv, 21, et xv, 38; xiv, 25, 29; Joan. ii, 9, et ix, 7. — ² Exod. vii, 20, etc., xiv, 21, xvi, 15, et xvii, 6. — ³ Jos. iv, 10, et x, 12. — ⁴ Judic. xv, 19. — ⁵ 4 Reg. ii, 11. — ⁶ Id. xiii, 21. — ⁷ Dan. vi, 22, et iii, 93.

« Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad » eum omnes male habentes, et dæmonia habentes, et » erat omnis civitas ad januam congregata, et curavit » multos qui vexabantur variis languoribus, et dæmonia » multa ejiciebat¹. » Id autem cum commemorasset Matthæus, etiam testimonium propheticum addidit dicens : » « Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam » dicentem, Ipse infirmitates nostras accepit, et ægritudines portavit². » Item alio loco dicit Marcus : « Et » quocumque introibat in vicos, vel in villas, aut in civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur » eum ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent; et » quotquot tangebant eum, salvi fiebant³. » Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait : » « in eis, » non inter eos vel coram eis : sed prorsus in eis, quia sanavit eos. Hæc quippe intelligi voluit quæ non solum facerent admirationem, verum etiam manifestam conferrent salutem, pro quibus beneficiis utique amorem, non odium retribuere debuerunt. Omnia quidem cæterorum miracula superat, quod est natus ex virgine, matrisque integritatem solus potuit nec conceptus violare nec natus : sed hoc nec coram eis factum est, nec in eis. Ad cognoscendam quippe hujus miraculi veritatem, non communi cum eis aspectu, sed discreto ab eis discipulatu Apostoli pervenerunt. Jam vero illud quod die tertia in carne in qua occisus fuerat, de sepulcro se reddidit vivum, et nunquam deinde moriturus cum illa ascendit in cælum, superat etiam cuncta quæ fecit : sed neque hoc factum est in Judæis, neque coram eis; et nondum hoc » fecerat, quando dicebat : « Si opera non fecissem in » eis, quæ nemo alius fecit. »

IV. Nimirum ergo sunt illa, quæ in eorum valetudini-

¹ Marc. i, 32, etc. — ² Matth. viii, 17, et Isai. lxi, 4. — ³ Marc. iii, 56.

bus tanta miracula salutis ostendit, quanta in illis antea nemo donavit : hæc enim viderunt, et hoc eis exprobrans adjungit, et dicit, « Nunc autem et viderunt, et oderunt » et me et Patrem meum¹ : sed ut adimpleatur sermo qui » in Lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me » gratis². » Eorum Legem dicit, non ab ipsis inventam, sed ipsis datam : sicut dicimus : « Panem nostrum quotidianum³; » quem tamen a Deo petimus, addendo, da nobis. Gratis autem odit, qui nullum ex odio commodum quærit, vel incommodum fugit : sic oderunt Dominum impii : sic diligunt justi, hoc est gratis, ut alia præter illum non expectent bona, quoniam ipse erit in omnibus omnia. Quisquis vero altius attenderit Christum dicentem, « Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, » (sed hæc et si Pater aut Spiritus sanctus fecit, nemo alius fecit, quia totius Trinitatis una substantia est :) inveniet ipsum fecisse, si quando quispiam Dei homo tale aliquid fecit. Potest quippe in se ipso cuncta per se ipsum : nemo autem potest aliquid sine ipso. Christus namque cum Patre et Spiritu sancto, non sunt tres dii, sed unus Deus, de quo scriptum est : « Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus⁴. » Nemo ergo alius fecit quæcumque opera in eis fecit : quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit, ipso faciente fecit. Hæc autem ipse, non illis facientibus fecit.

¹ Joan. xv, 24, 25. — ² Psal. xxxiv, 19. — ³ Matth. vi, 11. — ⁴ Psal. lxi, 18.

TRACTATUS XCII.

In hæc verba, *Cum autem venerit paracletus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, etc.*

I. DOMINUS Jesus in sermone, quem locutus est discipulis suis post coenam proxima passioni, tanquam iturus et relicturus eos præsentia corporali, cum omnibus autem suis usque in consummationem sæculi futurus præsentia spiritali, exhortatus est eos ad perferendas persecutiones impiorum, quos mundi nomine nuncupavit : ex quo tamen mundo etiam ipsos Discipulos se elegerat dixit, ut scirent se Dei gratia esse quod sunt, suis autem vitiis fuisse quod fuerunt. Deinde persecutores et suos et ipsorum Judæos evidenter expressit, ut omnino appareret etiam ipsos mundi damnabilis appellatione conclusos, qui persequitur sanctos. Cumque de illis diceret, quod ignorarent eum a quo missus est, et tamen odissent et Filium et Patrem, hoc est, et eum qui missus est, et eum a quo missus est, de quibus omnibus in aliis sermonibus jam disseruimus : ad hoc pervenit ubi ait : « Ut adimpleatur » sermo qui in Lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis¹. » Deinde tanquam consequenter adjunxit, unde modo disputare suscepimus. « Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, » Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me : et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis². » Quid hoc pertinet

¹ Joan. xv, 25. — ² Ibid. 26.

ad illud quod dixerat, « Nunc autem et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum : sed ut impleatur sermo qui in Lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis¹? » An quia paracletus quando venit Spiritus veritatis, eos qui viderunt et oderunt, testimonio manifestiore convicit? Imo vero etiam aliquos ex illis qui viderant, et adhuc oderant, ad fidem quæ per dilectionem operatur, sui manifestatione convertit². Hoc ut ita intelligamus, ita factum esse recolimus. Venit enim die Pentecostes Spiritus sanctus in centum viginti homines congregatos, in quibus et Apostoli omnes erant³, qui illo adimpleti cum linguis omnium gentium loquerentur, plures ex his qui oderant, tanto miraculo stupefacti, (quandoquidem viderunt loquente Petro tam magnum atque divinum testimonium perhiberi de Christo, ut ille qui occisus ab eis inter mortuos deputabatur, resurrexisse et vivere probaretur) compuncti corde conversi sunt; et tanti sanguinis tam impie atque immaniter fusi indulgentiam perceperunt, ipso redempti sanguine quem fuderunt. Christi enim sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut ipsum etiam peccatum posset delere quo fusus est. Hoc ergo intuens Dominus dicebat, « Odio habuerunt me gratis : cum autem venerit paracletus, ille testimonium perhibebit de me, » tanquam diceret, Odio me habuerunt, et occiderunt videntes : sed tale de me paracletus testimonium perhibebit, ut eos faciat in me credere non videntes.

II. « Et vos, inquit, testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. » Perhibebit Spiritus sanctus, perhibebitis et vos. Quia enim ab initio mecum estis, potestis prædicare quod nostis : quod ut modo non faciatis, illius Spiritus plenitudo nondum adest vobis. « Ille ergo

¹ Joan. xv, 24, etc. — ² Galat. v, 6. — ³ Act. ii, 2.

» testimonium perhibebit de me, et vos perhibebitis : » dabit enim vobis fiduciam testimonium perhibendi charitas Dei diffusa in cordibus vestris, per Spiritum sanctum qui dabitur vobis¹. Quæ utique Petro adhuc defuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus, non potuit verum testimonium perhibere; sed contra suam pollicitationem timore magno compulsus est ter negare². Timor autem iste non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem³. Denique ante passionem Domini, servilis timor ejus interrogatus est a femina servitutis; post resurrectionem vero Domini liberalis ejus amor ab ipso principe libertatis⁴: et ideo ibi turbabatur, hic tranquillabatur; ibi quem dilexerat negabat, hic quem negaverat diligebat. Sed adhuc etiam tunc amor ipse infirmus fuerat et angustus, donec eum roboraret et dilataret Spiritus sanctus. Qui postea quam illi est abundantia gratiæ largioris infusus, sic ad perhibendum de Christo testimonium quondam ejus frigidum pectus accendit, atque illa prius trepida quæ veritatem suppresserant, ora reseravit, ut cum omnes in quos venerat Spiritus sanctus, linguis omnium gentium loquerentur, Judæorum circumstantibus turbis, solus ad testimonium de Christo perhibendum præ cæteris promptius emicaret, ejusque interfectores de illius resurrectione confunderet. Si quem delectat tam suaviter sanctum tale spectaculum intueri, Actus Apostolorum legat : ibi beatum Petrum quem negantem doluerat, stupeat prædicantem⁵ : ibi linguam illam videat ad fiduciam a diffidentia et ad libertatem a servitute translata, tot linguas inimicorum convertere ad Christi confessionem, quarum non valendo unam ferre, versa fuerat in negationem. Quid plura? Tantus in illo

¹ Rom. v, 5. — ² Matth. xxvi, 70. — ³ I Joan. iv, 18. — ⁴ Joan. xxi, 15. — ⁵ Act. ii, 14.